

УДК 330.342:378.1

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЧАСОВИХ ПАРАМЕТРІВ ІНЕРЦІЙНОСТІ
РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ****Терованесов М.Р., к.т.н.***E-mail: terovanesov@yandex.ru**Донецький інститут залізничного транспорту
Української державної академії залізничного транспорту*

Стаття присвячена проблемам підвищення ефективності функціонування освітньої системи, за рахунок удосконалення її управління. Показано, що визначення величини інерційності та врахування її в управлінні дозволяє підвищити результативність вищої школи. Структуровані чинники, що відображають недоліки вищої освіти при підготовці фахівців. Виділені часові параметри, які визначають рівень інерції. Відзначено, що на відміну від величин, які відображають час підготовчого етапу вибору професії та отримання спеціальності, період пошуку роботи та адаптації випускника ВНЗ не може бути визначений в явному вигляді. Його можна оцінити непрямым чином, використовуючи оцінки роботодавців, інформацію служби зайнятості та інші джерела. Проведено порівняльний аналіз статистичних індикаторів, що використовуються в службах статистики України і розвинених країн. Основним недоліком їх використання є трудомісткість збору і забезпечення достатньої достовірності в прийнятті управлінських рішень. Зроблено висновок про необхідність удосконалення механізму збору, обробки та передачі вихідної інформації. Запропонована математична інтерпретація деяких часових характеристик. Доведено, що прогнозні оцінки потребують використання додаткових статистичних показників та рейтингових індикаторів.

Ключові слова: вища освіта, інерційність, статистичні показники, часові характеристики, рейтингові індикатори, час адаптації

UDC 330.342:378.1

**RESEARCH OF TIME PARAMETERS OF THE DEVELOPMENT OF
THE HIGHER EDUCATION SYSTEM INERTIA****Terovanesov M.R., PhD in Engineering***E-mail: terovanesov@yandex.ru**Donetsk Railway Transport Institute of Ukrainian State Academy of Railway Transport*

The article is devoted to problems of increase of efficiency of higher education's system through the improvement of its management. It has been shown that the definition of value of inertia and its consideration in the management allows increasing the effectiveness of the higher school. The factors reflecting the disadvantages of higher education in the training of specialists have been structured. The temporary parameters that determine the level of inertia have been selected. It has been noted that unlike variables that reflect the preparatory stage of career choice and to receiving the specialty, the period of job search and adaptation

of graduates of the university cannot be determined in an explicit form. It can be assessed indirectly, using estimates of employers, information, employment services and other sources. The comparative analysis of statistical indicators used in the service of statistics of Ukraine and developed countries has been implemented. The main disadvantage of its using is the intensity of the collection and maintenance of sufficient reliability in making management decisions. It has been made the conclusion about the necessity of improving the mechanism of gathering, processing and transmission source of information. Mathematical interpretation of some temporary characteristic has been proposed. It has been proved that the forecast estimates require the use of appropriate statistical indicators and rating indicators.

Key words: higher education, inertia, statistics, time characteristics, the rating indicators, time of adaptation

Актуальність проблеми. Одним із найважливіших факторів економічного зростання є система вищої освіти (СВО). Нові промислові технології, глобальні суспільно-економічні процеси висувають підвищені вимоги до якісної підготовки кадрів для національної економіки. Стримуючим чинником виявляється інерція розвитку вищої школи. Вона може і впливати на підвищення стабільності, і чинити негативний ефект, який поглиблює відставання і неможливість швидкої адаптації до насущних потреб суспільства. Інерційність обумовлює час реакції на зовнішні впливи і, будучи часовим параметром, враховує інші складові, які повністю описують дану соціально-економічну систему. Отже, актуальним уявляється завдання визначення її рівня і врахування в управлінні освітньою сферою. Мало дослідженими є часові показники, що визначають величину інерційності функціонування і відбивають ефективність вищої школи. Для їхнього знаходження необхідні вихідні дані, які мають достатню вірогідність і можуть використовуватися для прогнозних оцінок. Різні підходи, методики та системи збору статистичних даних не дозволяють ефективно розв'язувати проблему управління СВО та її оптимального реформування. Тому завдання параметричного опису освітніх процесів з урахуванням інерційності вимагає додаткового вивчення.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженням результативності вищої освіти, а саме забезпеченню запитів економіки і суспільства трудовими ресурсами, приділяється підвищена увага вчених різних країн. С.Х. Ахмедова анонсує модульну програму, що представляє систему теоретичних, методичних і технологічних знань, педагогічних засобів формування адаптаційної готовності студентів до ринку праці у процесі

навчання [1]. Група вчених підкреслює, що адаптація можлива тільки у складних відкритих самоорганізованих системах, і досліджують процес пристосування людини до професійної діяльності [2]. Т.Б. Поло-невич, вивчаючи проблеми конкурентоспроможності випускників, відзначає, що одне із завдань вищої школи – підготовка компетентних фахівців, здатних у короткий термін пристосовуватися до реалій і вимог ринку праці [3]. Т.М. Тюльпа і Ю.О. Кравченко акцентують увагу на таких недоліках сучасної системи освіти, як відсутність гнучкості підготовки фахівців; недостатній рівень адаптації випускників ВНЗ до швидкозмінних вимог світового ринку праці; низьку готовність студентів щодо зміни напрямів підготовки, спеціальностей та ВНЗ; недостатню можливість вибору студентами навчальних дисциплін [4]. О.П. Савченко вивчає проблеми самоосвіти як одну із гнучких форм підвищення кваліфікації й удосконалення недостатньо розвинених професійних навичок [5]. Л.С. Лісогор аналізує питання працевлаштування випускників за умов економічної кризи, виділяючи основні причини наявних диспропорцій попиту на ринку праці, ускладнюючих працевлаштування випускників [6]. О.А. Кондрашова також відзначає, що дисбаланс між професійною освітою і працею обумовлений відсутністю достовірної інформації про реальні економічні потреби та низькою якістю підготовки [7]. М.В. Белозерова зіставляє характеристики освітніх систем різних країн у контексті інтеграції в єдиний освітній простір [8]. О.О. Кочемировська, аналізуючи напрям оптимізації державної політики у сфері розвитку трудового потенціалу України, звертає увагу, що найбільш серйозною проблемою є відсутність достовірної статистики співвідношення реального попиту та пропозиції на ринку праці [9].

Наведені приклади свідчать про актуальність поставлених питань у сфері вивчення ефективності функціонування СВО. Разом із тим, залишається недостатньо вивченою результативність вищої школи у контексті впливу інерційності на освітні процеси і визначення її характеристик. Також не висвітлено питання знаходження чисельних значень, що не дозволяє оцінювати рівень інерції, зіставляти різні освітні системи й робити прогностичні оцінки розвитку вищої освіти.

Мета роботи полягає в дослідженні часових характеристик інерції розвитку системи вищої школи, способів їх формалізації, що дозволить теоретично визначати величину інерційності і враховувати її в управлінні освітньою сферою.

Викладення основного матеріалу дослідження. Основним завданням вищої освіти є підготовка кваліфікованих фахівців, здатних задовольняти суспільство у трудових ресурсах, у короткий термін пристосовуватися до умов і реалій ринку праці. Разом із тим, С.Х. Ахмедова відзначає, що за умов ринкової економіки одержання вищої освіти не завжди гарантує трудову зайнятість і пристосування до змін зовнішнього середовища [1,с.4]. Динамічність і висока швидкість змін у всіх сферах суспільного життя, глобальні процеси у світовій економіці, формування нових вимог до освіти з професійної підготовки майбутнього працівника підкреслюють важливість процесу адаптації людини у суспільстві. Роботодавець зацікавлений у скороченні часу пристосування дипломованого фахівця до умов праці. Тому показником ефективності функціонування СВО й економіки в цілому служить затребуваність випускників на ринку трудових ресурсів та їхня здатність розв'язувати поставлені завдання. Таким чином, відбувається інтеграція вищої школи в економічну сферу суспільного життя. Система освіти в цьому контексті покликана сформувати у молодого фахівця професійні якості, необхідні для успішної конкуренції. Водночас, невідповідність можливостей вищої школи і потреб ринку праці приводять до того, що підготовлені фахівці залишаються невлаштованими. Відповідно до міжнародного аналітичного огляду, Україна, маючи відносно високі показники охоплення населення вищою освітою (10 місце), увесь час втрачає позиції в оцінках її якості. Насамперед, це стосується загальної оцінки якості СВО (70 місце і втрата з 2009 по 2013рр. 30 позицій) і бізнес-освіти (117 місце) [10].

Необхідно підкреслити, що сучасний технічний рівень вимагає постійного оновлення знань, одержаних у процесі навчання, що також стримує адаптацію і збільшує її тривалість. О.А.Кондрашова вважає, що дисбаланс між професійною освітою і працею обумовлений відсутністю достовірної інформації про реальні економічні потреби, низькою кваліфікацією випускників, масовою професійною мобільністю внаслідок структурних змін в економіці [7,с.8]. Така тенденція збільшується із наростанням сучасних кризових явищ. Л.С.Лісогор, використовуючи дані Державної служби зайнятості України, звертає увагу на скорочення кількості вакансій під час економічного спаду в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на 71% [6,с.58].

Основні причини неможливості забезпечити працевлаштування випускників можна структурувати, виділивши три групи факторів. До першої відносяться показники, що відбивають недоліки ВНЗ стосовно розв'язання завдань підготовки фахівців: низька якість надаваних освітніх послуг, недостатня практична підготовка студентів, невідповідність матеріально-технічної навчальної бази рівню науково-технічного розвитку та ін. Друга група факторів відбиває взаємозв'язок ВНЗ і роботодавців: відсутність координуючих зв'язків між роботодавцями і навчальними закладами, незадоволеність роботодавців професійними навичками і кваліфікацією працівників, невідповідність потребам ринку. Третя група характеризує негативний зовнішній вплив на СВО: внутрішньополітичні фактори, кризові явища в економіці, які безпосередньо впливають на стан вищої освіти, глобальні економічні процеси у сфері освіти, демографічна ситуація тощо.

Т.Б.Полоневич відзначає, що з боку ВНЗ затребуваність, адаптивність, конкурентоспроможність випускника зводяться до відповідності вимогам державних освітніх стандартів, передбачених для кожної спеціальності [3,с.106]. Стандарти визначають змістовну частину процесу навчання, і перетворення, які відбуваються в сучасній освітній системі, залежать від строків затвердження стандартів. Наприклад, відповідно до Закону України «Про освіту» державні стандарти підлягають перегляду і перезатвердженню не рідше одного разу на 10 років [11]. Настільки великий строк не дозволяє синхронізувати можливості освітнього потенціалу й економічні зміни, висунути вимоги до підвищення якості освіти. Це підтверджується дослідженнями Т.М.Тюльпи і Ю.О.Кравченко, які, аналізуючи проблеми адаптації випускників, виділяють відсутність гнучкості в системі підготовки, недостатній рівень реагування на швидкозмінні вимоги світового ринку праці, низьку мобільність студентів відносно змін напрямів підготовки [4,с.3].

Якість підготовки фахівців залежить від таких факторів, як відповідність сучасним вимогам матеріально-технічного забезпечення, впровадження інформаційних технологій у навчальний процес, високий рівень кадрового потенціалу, якісні умови проведення наукових досліджень, розвинуте міжнародне співробітництво та ін. Час, протягом якого випускник ВНЗ знаходить роботу зі спеціальності і починає у повному обсязі виконувати свої обов'язки, можна використовувати в

якості одного із критеріїв оцінки конкурентоспроможності освітньої системи в цілому або окремих ВНЗ. Ключовим моментом є строк, протягом якого настає збалансованість пропозицій робочої сили і попиту на неї. Це ідеальний стан, до якого прагне вища школа і який не може бути досягнутий через природню інерційність розвитку СВО. Таким чином, використовуючи величину часового відрізка, протягом якого відбуваються працевлаштування й адаптація випускника, можна оцінити інерцію вищої школи при зіставленні різних освітніх систем. При цьому проявляється залежність ефективності функціонування вищої школи від інерційності. Чим менше її величина, тим СВО більш адаптивна до впливу зовнішніх сил і здатна вирішувати завдання із задоволення потреб національної економіки.

Професійна підготовка до майбутньої праці включає декілька етапів, які у підсумку визначають тривалий процес становлення кваліфікованого працівника. Він охоплює підготовчий етап вибору майбутньої спеціальності, безпосереднє навчання у ВНЗ, працевлаштування й адаптаційний період. Формалізуючи даний підхід, можна використовувати наступний математичний вираз:

$$T = t_n + t_o + t_p, \quad (1)$$

де t_n – час підготовчого етапу вибору професії;

t_o – час навчання у ВНЗ;

t_p – час, витрачений на пошук роботи й адаптації до неї.

Підготовчий етап відбиває результати профорієнтаційної роботи, яка пов'язана із розв'язанням протиріччя між існуючими потребами національної економіки у збалансованій кадровій політиці та уявленнями молоді про ті або інші спеціальності. Недостовірна вихідна інформація про майбутні професії, відсутність цілеспрямованої державної політики при плануванні кадрів, недостатня самостійність навчальних закладів для використання ринкових механізмів свого функціонування приводять у підсумку до збільшення часу працевлаштування і відбивають не ефективність вищої освіти. Наприклад, збільшення випускників-економістів із 2000 р. по 2010 р., відповідно до даних Держкомстату, в 1,8 рази привело до проблем їх працевлаштування [12]. Аналогічна ситуація серед випускників юридичних спеціальностей. Таким чином, за своїм призначенням система профорієнтації повинна вплинути на раціональний розподіл трудових ресурсів, вибір життєвого шляху молоддю, адаптацію її до майбутньої

професії. Група вчених акцентує увагу на ключовій ролі підготовчого етапу в успішності професійної адаптації, підкреслюючи його ефективність у управлінні процесом підготовки [2,с.268.]. Підтверджуючи в цілому справедливість даного твердження і відзначаючи, що незадоволеність майбутньою спеціальністю пов'язана із її неправильним вибором, слід зазначити, що визначальними за тривалість і важливістю є час навчання та період працевлаштування.

Відповідно до диференціації програм підготовки за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями (бакалавра й магістра), вища освіта регламентує кількість академічних годин або обсягів кредитів і строк навчання. Наприклад, у більшості Європейських країн, які приєдналися до Болонського процесу, кожен студент повинен набрати певну кількість кредитів. Час навчання також жорстко визначений. Згідно із оглядом основних характеристик освітніх систем Європейських країн, здійсненим М.В.Белозеровою, строк підготовки бакалавра становить у більшості країн 3-4 роки [8,с.6]. При цьому слід звернути увагу, що обов'язковість строку навчання і подібність навчальних програм не означає тотожності їх змісту, який має відмінні риси для вищих шкіл різних країн.

Наприклад, в Україні спостерігається досить великий відсоток випускників, що не використовують отримані знання у своїй роботі. За даними Держкомстату, наведеними Л.С.Лісогором, кожний сьомий працівник (14,2%) повинен перенавчатися або одержувати додаткову підготовку для виконання професійних обов'язків [6,с.61]. Також слід зауважити, що жорстко обмежений строк навчання не гарантує позитивного впливу на працевлаштування випускника. Згідно із регіональною статистикою в Донецькій області відсоток непрацевлаштованих після закінчення ВНЗ різних рівнів акредитації становить за 2013 р. 11,3% [13]. Причинами, крім помилок при плануванні державного замовлення на підготовку студентів і неправильної професійної орієнтації при вступі, є недостатній рівень отриманих освітніх послуг, невідповідність теоретичних знань і практичної підготовки, неготовність майбутніх випускників до конкуренції на ринку праці, відсутність ефективних державних програм із вирішення проблем зайнятості молоді.

Як вихід із ситуації, що склалася, можна розглядати одержання другого вищої освіти. На сьогоднішній день практично кожний ВНЗ IV рівня акредитації надає студентам можливість одержання освіти за даною формою. Крім таких негативних рис, як необхідність навчання тільки на

контрактній основі, відсутність оплачуваної відпустки, відстрочки від армії та ін., основними недоліками є збільшення часу на працевлаштування і придбання стійкого соціально-економічного положення. Відповідно, тим самим вища школа, вирішуючи завдання забезпечення економіки трудовими ресурсами, обумовлює збільшення часу адаптації і працевлаштування. Це викликане інерційністю СВО, і зазначена часова характеристика відбиває її рівень.

Такі ж самі міркування актуальні стосовно до розповсюдженої сьогодні дистанційної освіти. У порівнянні із другою вищою вона створює більш комфортні умови для суб'єктів освітнього процесу (студента і викладача). Разом із тим, відсутність практичних занять, виключення вербального спілкування, неможливість працювати у групі, ослаблення контролю отриманих знань, низька продуктивність віддаленого спілкування дозволяють розглядати дану форму навчання тільки як додаткову до базової. Вона може використовуватися для удосконалювання знань, їх відновлення, підвищення кваліфікації.

О.П.Савченко наголошує на самоосвітній діяльності як однієї із гнучких форм підвищення кваліфікації, яка дає можливість врахувати індивідуальні запити і вимоги для вдосконалювання недостатньо розвинених професійних навичок, компенсувати недоліки в оволодінні професією [5,с.10].

Розглянутий аспект відповідає впровадженій у цей час парадигмі безперервної освіти. Так, відповідно до аналітичних досліджень Європейської комісії, для розв'язання питань зайнятості і скороченні строків адаптації національним освітнім системам потрібно приділяти увагу якійсь освіті і професійним навичкам. На думку вчених, одним зі шляхів удосконалення підготовки кваліфікованих кадрів може бути безперервна (lifelong) освіта [14,с.17]. Вона передбачає продовження підвищення професійних навичок за допомогою всіх видів навчальної діяльності, непередбаченими освітніми програмами, які не обов'язково пов'язані із викладачем і сприяють самостійному навчанню. При цьому використовуються сучасні інформаційні технології, онлайн-освіта, відвідування бібліотек, навчальних центрів та інших закладів, що транслюють необхідні знання. Згідно із даними Євростату, участь у всіх видах освітньої діяльності осіб вікової категорії 25-34 років становила 54%, з них 69% належали до категорії високоосвічених [15].

Слід зазначити, що на відміну від величин, що відбивають час підготовчого етапу вибору професії й одержання спеціальності, період працевлаштування й адаптації не може бути визначений в явному вигляді. Його можна оцінити опосередковано, використовуючи оцінки роботодавців, інформацію служби зайнятості та інші джерела.

Сучасні аналітичні рейтингові оцінки, складені на основі опитувань випускників, роботодавців та експертів, дозволяють порівняти вищі різних країн за критерієм затребуваності і працевлаштування дипломованих фахівців. При цьому особлива увага приділяється взаємодії навчальних закладів і компаній, зацікавлених у наданні робочих місць. Наприклад, у рейтингу навчальних закладів України «Компас-2013» індикаторами є такі показники [16]:

оцінка випускниками ВНЗ, які дають найкращу підготовку;

визначення роботодавцями українських ВНЗ, які дають кращу підготовку для роботи в їхніх компаніях;

співробітництво між ВНЗ і компаніями-роботодавцями, обумовлене кількістю роботодавців та експертів, що співробітничать із даним ВНЗ.

Для виключення суб'єктивного впливу думки студентів їх оцінка має найменший ваговий коефіцієнт. При цьому індикатор оцінки практичної значущості навчання визначається шляхом опитування випускників. Він включає такі показники, як можливість практичного використання набутих знань та їх відповідність вимогам роботодавців, придбання досвіду самостійної роботи, можливість одержання додаткових спеціальностей, рівень проведення аудиторних занять, орієнтування навчальної програми на запити ринку праці. Серед інших індикаторів він найбільш повно характеризує якість одержуваних знань та ефективність функціонування освітньої системи.

Міжнародні рейтингові огляди також охоплюють індикатори, що відбивають проблеми працевлаштування дипломованих фахівців. Наприклад, U-Multirank (багатовимірний рейтинг університетів світу) використовує відносний показник (не) працевлаштування серед випускників через 18 місяців після закінчення навчального закладу [17]. Тим самим зафіксований оптимальний час, протягом якого відбуваються пошук роботи й адаптація до нових умов. Згідно із рейтингом вищих навчальних закладів «Times», використовуються такі індикатори результативності [18]:

перспективи після випуску, що включають відсоток випускників, які перебувають на стажуванні/роботі або які продовжують навчання;

конкурентоспроможність випускників на ринку праці як оцінка, складена за відкликами роботодавців.

Міністерство освіти і науки України також при зіставленні показників ВНЗ використовує індикатор результативності підготовки фахівців, який характеризує якість навчання і працевлаштування випускників, складений за інформацією ВНЗ.

Рейтингові оцінки можуть бути використані при визначенні у відносних одиницях третьої складової загального часу професійної підготовки (1), що відбиває час, витрачений на пошук роботи й адаптацію до неї. У математичному вигляді формулу можна подати так:

$$t_p = \prod_i^n (r_i k_i), \quad (2)$$

де r_i — бальні оцінки різних рейтингів;

k_i — коефіцієнт приведення, що дозволяє порівнювати ВНЗ або освітні системи, що відрізняються за об'ємними показниками.

Вірогідність отриманої величини визначається похибкою вихідних оцінок і джерел даних. Отримана у такий спосіб часова характеристика працевлаштування й адаптації випускника дозволяє у загальному вигляді порівняти якість підготовки різних ВНЗ і, відповідно, оцінити рівень інерційності СВО. Разом із тим, оптимізація кадрової політики через високу швидкість економічних змін, покликана зменшити час працевлаштування й адаптації до умов праці, вимагає прогнозних оцінок розвитку і, відповідно, врахування їх в управлінні освітою. Для розв'язання зазначених проблем необхідно спиратися на достовірну інформацію, в основі якої лежать статистичні дані. О.О.Кочемировська, аналізуючи проблеми розвитку трудового потенціалу в Україні, підкреслює, що держава не має комплексного підходу до планування фахівців у виробничій і невиробничій сферах з урахуванням структури національної економіки. Автор звертає увагу, що найбільш серйозною проблемою є відсутність достовірної статистики реального співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці в Україні [9, с.6].

Зазначений недолік відбиває неадекватність статистичного спостереження суспільно-економічним реаліям. Серед показників, що характеризують результативність вищої школи в регіональній статистиці,

можна виділити наступні: випуск фахівців, що закінчили ВНЗ відповідного рівня акредитації й форми власності; кількість студентів, що одержали направлення на роботу [13,с.76]. При цьому не відслідковується ефективність їх працевлаштування, адаптації, кар'єрного зростання, необхідність підвищення кваліфікації та ін.

Становлять інтерес статистичні індикатори освіти, що використовуються Національним дослідним університетом «Вища школа економіки» (м. Москва), які досить повно висвітлюють проблему працевлаштування [19]:

питома вага осіб, що не одержали напрямок на роботу (непрацевлаштованих), у загальній чисельності випускників;

чисельність випускників освітніх установ, зареєстрованих в органах державної служби зайнятості;

структура чисельності зайнятих в економіці за способом пошуку першої роботи і рівнем освіти;

структура чисельності зайнятих в економіці за відповідністю роботи отриманій спеціальності і рівню освіти;

задоволеність та незадоволеність різними аспектами роботи із рівнем освіти.

Основним недоліком використання зазначених показників є трудомісткість їх збору і забезпечення достатньої вірогідності для використання у прийнятті управлінських рішень. Тому для здійснення якісного моніторингу розвитку освітньої сфери необхідне вдосконалення механізму збору, обробки і передачі статистичної інформації, використання додаткових індикаторів, які характеризують функціонування СВО. Це дозволить досить повно досліджувати результативність вищої освіти із урахуванням інерційності, скоротить період адаптації дипломованих фахівців після закінчення ВНЗ і поліпшить ситуацію на ринку праці.

Висновки. Викладене дозволяє зробити такі висновки. По-перше, час, протягом якого відбуваються працевлаштування й адаптація випускника ВНЗ, дозволяє визначати інерцію вищої школи при зіставленні різних освітніх систем. По-друге, професійна підготовка включає декілька часових етапів, які у підсумку визначають тривалий процес становлення кваліфікованого працівника, що включає підготовчий етап вибору майбутньої спеціальності, безпосереднє навчання у ВНЗ, пошук роботи й адаптаційний період, причому визначальними за тривалістю й важливістю є час навчання й період працевлаштування. По-третє, освітні послуги,

надавані вищою школою, зокрема друга вища і дистанційна освіта, вирішують завдання розвитку професійних навичок і підвищення кваліфікації, але водночас, збільшують час адаптації та інерційність СВО. По-четверте, за допомогою рейтингових оцінок, надаваних різними агентствами й організаціями, можна непрямим чином оцінити існуючий рівень інерційності освіти, але прогностичні оцінки вимагають використання достовірної статистичної інформації. По-п'яте, для забезпечення якісного моніторингу розвитку освітньої сфери необхідне вдосконалення механізму збору, обробки і передачі статистичної інформації, використання додаткових індикаторів для прийняття рішень із підвищення ефективності функціонування СВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ахмедова С. Х. Старт в будущее: вопросы адаптации выпускников на рынке труда [учеб.-методич. пособ.] / С.Х.Ахмедова.— Астрахань: Астраханский гос.ун-т, Издат. дом «Астраханский университет».— 2012.— 88 с.
2. Фролов А.Г. Адаптации преподавателя к профессионально-педагогической деятельности в высшей школе /А.Г.Фролов, С.А.Хомочкина, Г.У.Матушанский // Educational Technology & Society.— 2006.— №9(2).— С.265-276.
3. Полоневич Т.Б. Адаптация выпускника вуза к условиям рынка труда: проблема конкурентоспособности /Т.Б. Полоневич// Социология.—2011.—№2.—С.105-112.
4. Тюльпа Т. М. Проблеми адаптації майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу / Т.М. Тюльпа, Ю.О.Кравченко / Наукові праці ДонНТУ. Серія: педагогіка, психологія і соціологія.— 2012.— № 11.— С.1-5.
5. Савченко О.П. Шляхи й умови підвищення ефективності дидактичної адаптації випускника ВНЗ / О. П. Савченко //Вісник Черкаського ун-ту: серія «Педагогічні науки».—2011.— Вип. 199.—Ч.1.—С.7-12.
6. Лісогор Л.С. Працевлаштування випускників в умовах економічної кризи / Л.С. Лісогор // Демографія та соціальна економіка. — 2009. — № 2. — С. 58-67.
7. Кондрашова О. В. Формування моделі взаємодії освіти, держави та бізнесу/ О.В. Кондрашова // Вісн. Луганського нац.у-ту ім. Тараса Шевченка.— 2013.—№ 15 (274).— С.5-13.
8. Білозерова М.В. Аналіз європейських систем вищої освіти в контексті інтеграції в європейський освітній простір /М.В. Білозерова// Теорія та практика державного управління. – 2013. –Вип. 2 (41) . – С.1-9.

9. Напрями оптимізації державної політики в сфері розвитку трудового потенціалу України:аналіт. доп. / О.О. Кочемировська.– К.: НІСД, 2013.– 38 с.
10. Україна в світі. Огляд міжнародних індексів, 2013. Фонд ефективного управління. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.feg.org.ua.
11. Закон України «Про освіту № 1060-ХІІ» із змінами від 11 черв. 2008р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
12. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2008/09 навчального року. – К.: Держкомстат України, 2009. – 212 с.
13. Вищі навчальні заклади Донецької області на початок 2013/2014 навчального року / Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України. – 2013. – 216с.
14. Growth, competitiveness, employment, the challenges and the ways forward into the 21st century. White paper // Luxemburg, 1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf.
15. «Європа в цифрах – річник Євростату 2006-2007 рр.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// eu.prostir.ua/library/53896.html](http://eu.prostir.ua/library/53896.html).
16. Рейтинг вищих навчальних закладів України «Компас–2013». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bestuniversities.com.ua.
17. U-Multirank - the multidimensional ranking of higher education institutions, 2014 [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://u-multirank.eu/>.
18. The world university rankings. Times Higher Education, TSL Education? 2013-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/>.
19. Индикаторы образования: 2013: статистич. сб.— Москва: Нац.исследоват.ун-т «Высшая школа экономики», 2013 .— 280с.